

حقوق اجتماعی از دیدگاه امام جعفر صادق (علیه السلام)

<?xml encoding="UTF-8">

امام جعفر صادق (علیه السلام) شخصیتی قرآنی است که دیدگاهها و نظریات او برگرفته از قرآن و شارح آن یعنی سنت می باشد. نگاه او به هر قضیه ای، از جمله حقوق اجتماعی، همچون نگاه قرآن و سنت است. همانگونه که قرآن و سنت همه افراد جامعه را نسبت به همدیگر صاحب حق می دانند او نیز بر این باور بوده و برای برپایی این حقوق، تمامی سعی و تلاش خود را به کار گرفته است. بهتر آن است که با استناد به سخنان ایشان به بررسی و بیان حقوق اجتماعی از دیدگاهشان بپردازیم.

1- امنیت، عدالت و گشایش و فراخ حالی در زندگی: از حقوق مسلم افراد جامعه آن است که از این سه حق مهم برخوردار باشند، زیرا بقاء، قوام و ثبات هر جامعه و تمدنی در گرو وجود این عناصر مهم است. امام صادق در این باره می فرماید: ثلاثة يحتاج إليها الناس طرّاً، الأمن والعدل والخصب، سه چیز است که همه مردم به آنها نیازمندند: امنیت، عدالت و آسایش و فراخ حالی.

2- برقراری رابطه دوستی و برادری و بخشش و دیدار با یکدیگر: امام صادق می فرماید:

اتقوا الله و كونوا اخوة بررة متحابين في الله متواصلين متراحمين تزاوخوا و تلاقوا از خدا بترسید و به خاطر خدا با همدیگر برادر، نیک، دوست، مرتبط و دلسوز باشید و با همدیگر دیدار و ملاقات کنید.

3- همکاری، همدردی و عطف: از فرمایشات ایشان است: يحق على المسلمين الاجتهاد في التواصل والتعاون والتعاطف والمواساة لاهل الحاجة. بر مسلمانان واجب است که در برقراری رابطه و همکاری و مهربانی و همدردی با نیازمندان بکوشند.

4- امر به معروف و نهی از منکر: یکی از حقوق افراد بر یکدیگر نصح و دلسوزی است که همیشه خیرخواه همدیگر باشند و منفعت را برای هم جلب و ضرر و زیان را از همدیگر دفع کنند که امر به معروف و نهی از منکر، مصداق بارز آن است. امام صادق در تأکید بر این قضیه مهم چنین می فرماید: ويل لقوم لا يدينون الله بالامر بالمعروف والنهي عن المنكر. وای بر قومی که با امر به معروف و نهی از منکر، فرمان خدا را اجرا نمی کنند.

5- احترام به شخصیت هر مسلمان: از نظر ایشان هر مسلمانی در جامعه، دارای شخصیت و حقوق و حیثیت و آبرو است که هیچکسی حق توهین و تحقیر به او را ندارد و چنین می فرماید:

اعلموا أن من حقّر أحداً من المسلمين ألقى الله عليه المقت.

بدانید که هرکس یکی از مسلمانان را تحقیر کند خداوند بر او خشمگین می شود.

6- صله رحم، تشییع جنازه و عیادت مریض: افراد يك جامعه در حال سلامتی، بیماری و پس از مرگ بر همدیگر حقوقی دارند که رعایت آنها واجب است.

امام صادق بر پرداخت این حقوق اینچنین سفارش می فرماید: صلوا عشائركم و اشهدوا جنازتهم و عودوا مرضاهم و ادّوا حقوقهم. با خویشاوندانتان ایجاد رابطه کنید، جنازه هایشان را تشییع کنید، بیمارانشان را عیادت کنید و حقوقشان را پرداخت کنید.

7- حق همسایه: قرب و نزدیکی به هر صورتی که ایجاد شود حقوقی را دربر می گیرد. از جمله کسانی که از این طریق از حقوق برخوردار می شوند همسایگانند که در دین اسلام بر این حق بزرگ بسیار تأکید می شود. امام

صادق در این زمینه چنین می فرماید: لیس منا من لم یحسن مجاورة جاره از ما نیست آن کسی که با همسایه اش به نیکی رفتار نکند.

8- حقوق یتام و زنان: نظام خلقت خداوند چنین اقتضاء کرده که بعضی ها قوی و بعضی دیگر ضعیف باشند، که افراد قوی نباید حق افراد ضعیف را ضایع کنند.

یتام و زنان از افراد ضعیف جامعه هستند که حقوق آنان بسیار پایمال می شود. امام صادق نسبت به این حقوق چنین هشدار می دهد: اتقوا الله فی الضعیفین الیتیم والنساء. از خدا بترسید در حق این دو موجود ضعیف، زن و یتیم.

9- حق فقرا و مساکین: خداوند در رزق و روزی بعضی ها را بر بعضی دیگر برتری داده اما از توانگران خواسته تا دست مستمندان را بگیرند. و اجازه ندهند که فقر آنها را از پا درآورد.

امام صادق در خصوص این مطلب می فرماید: علیکم بحب المساکین المسلمین فان من حقرهم و تکبر علیهم فقد زلّ عن دین الله... بر شما باد به دوستی با مساکین؛ زیرا کسی که آنها را تحقیر کند و بر آنها تکبر ورزد، از دین خدا منحرف شده است...

باز در همین مورد چنین می فرماید:

اَئِما اعطاکم الله هذه الفضول من الاموال لتوجهوها حیث وجهه الله ولم یعطکموها لتکنزوها .

خداوند این اموال اضافی را به شما داده تا به آن جعتی که خدا سوق داده، سوق دهید و ذخیره نکنید.

10- رعایت حال کسانی که در تنگنای زندگی واقع شده اند: از جمله کسانی که حق دارند نسبت به آنها ترحم و گذشت شود، بدهکاران هستند.

امام صادق در این باره چنین می فرماید:

خلّوا سبیل المعسر كما خلاه الله.

راه بدهکاران مستمند را باز کنید چنانچه خداوند راه آنها را باز گذاشته است. اشاره ایشان به این آیه کریمه سوره بقره هست که خداوند می فرماید:

و إن کان ذو عسرة فنظرة الی میسرة.

و اگر بدهکار در سختی قرار گرفت تا بهبود وضعیت به او فرصت دهید.

خاتمه: به اهمّ حقوق اجتماعی از دیدگاه امام جعفر صادق (علیه السلام) اشاره شد، به آن امید که در جوامع

اسلامی به آنها جامه عمل پوشانده شود.

والسلام علیکم و رحمة الله

منبع: ماهنامه کوثر، شماره 40 ، تیر 1379